

ปัญหาการคืนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน

แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

Problems of Return Asset Connected with the Commission of An Offense to

the Damaged Persons Caused by the Predicate Offence Under

The Anti-Money Laundering Act, 1999

¹เจลิยว พรหมพินิจ (Chaleaw Phromphinit)

²เกียรติพร อัมไพ (Kiarttiphorn Umpai)

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(Graduate School of Law, National Institute of Development Administration)

Email: chaleaw.phr@stu.nida.ac.th

Received February 2, 2021; **Revised** March 15, 2021; **Accepted** April 20, 2021

Abstract

The Anti-Money Laundering Act 1999 does not provide a meaning "injured person of the predicate offence " therefore, it can be interpreted differently and must protect the rights of the injured person in the predicate offence at the same time as the property related to the offense to become the State, this causes problems in the work of the study, compared with foreign law, it was found that the criteria for identifying the person who is the injured person directly from the predicate offence and because the anti-money laundering law purposes to inhibit the cycle and reduce the incentives of crime through forfeiture of money of criminals, when the said property is returned or reimbursed to the injured person, the honesty of the injured must be considered as well as the legal virtue. In this regard, it must be regarded as the service of the State that must protect the victim's right to the predicate offence because considering that the state is acting inadequate in the prevention and deterrence of crime. This article therefore recommends stipulating the meaning of the injured offences in the Anti-Money Laundering Act, B.E. 1999, there shall also be remedies for the person who does not qualify as the injured person of the predicate offence, the competent official of the relevant State is obliged to take action to protect the right to the injured person in the predicate

offence, no matter how small the value of the assets related to the offense seized or attached and determine it as the power of the Anti-Money Laundering Office to consider the return or reimbursement of the injured person for the predicate offence from the property that the court has ordered forfeiting of property.

Keywords: Damaged persons; The right protection; The Court order asset be vested in the State

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่ได้ให้ความหมาย “ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน” ไว้ จึงตีความได้แตกต่างกัน ทั้งต้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานในคราวเดียวกันกับการให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าเกณฑ์การกำหนดตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายนั้น ต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดมูลฐาน และเนื่องจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดวงจรและลดแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรม ด้วยการริบทรัพย์สินของอาชญากร เมื่อนำทรัพย์สินดังกล่าวมาคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายจึงต้องพิจารณาถึงความสุจริตของผู้เสียหายด้วย ทั้งต้องพิจารณาคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ของแต่ละความผิดมูลฐานว่ามุ่งคุ้มครองสิ่งใด ทั้งนี้ ต้องถือว่าเป็นบริการของรัฐที่ต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เพราะถือว่ารัฐทำหน้าที่ของตนบกพร่องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม บทความนี้จึงเสนอแนะให้กำหนดความหมายของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้มีวิธีการเยียวยาความเสียหายแก่บุคคลซึ่งไม่เข้าเกณฑ์การเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐานด้วย ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานไม่ว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ยึดหรืออายัดได้มีมูลค่าน้อยเพียงใดก็ตาม และกำหนดให้เป็นอำนาจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการพิจารณาคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจากทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินไว้แล้ว

คำสำคัญ: ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน; คุ้มครองสิทธิ; มาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

บทนำ

การฟอกเงินเป็นปัญหาที่นานาชาติให้ความสำคัญและมีความร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในระดับสากล สำหรับประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน โดยกฎหมายดังกล่าวมีมาตรการพิเศษในการปราบปรามการฟอกเงิน 2 ประการ ประการแรก ได้แก่ มาตรการทางอาญา คือ การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินให้มีโทษทางอาญา ซึ่งโทษทางอาญานั้นครอบคลุมถึงตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนการฟอกเงินด้วย และประการที่สอง มาตรการทางแพ่งที่กำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมาตรการนี้มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยทำให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้

อาชญากรรมไม่สามารถนำทรัพย์สินดังกล่าวไปก่ออาชญากรรมได้อีก เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม และลดแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรม ซึ่งเมื่อมีความผิดมูลฐานเกิดขึ้นและมีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ทั้งนี้ มาตราการทางแพ่งมุ่งต่อทรัพย์สิน (In rem) ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อนำมาตกเป็นของแผ่นดิน มากกว่ามุ่งนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (In personam) มาตราการทางแพ่งฯ จึงสามารถดำเนินการได้แม้จะไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมูลฐานมาลงโทษหรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีแล้วแต่ศาลพิพากษายกฟ้องก็ตาม เพราะเป็นการริบทรัพย์สินที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยคำพิพากษาลงโทษจำเลย (Non conviction forfeiture) (Grant et al., 2009)

แม้มาตราการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามหมวด 6 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่ไม่ได้เป็นการจำกัดอย่างเด็ดขาด เพียงแต่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ นั่นคือ แม้จะมีมาตราการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมด้วยการให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน แต่หากมีผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เจ้าของทรัพย์สินผู้สุจริต หรือผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินโดยสุจริต ต้องมีการคุ้มครองสิทธิของบุคคลดังกล่าวด้วย ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลดังกล่าว กล่าวคือ แม้ในคดีร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดิน พยานหลักฐานจะแสดงได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งศาลจะต้องมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินก็ตาม แต่ถ้าในกรณีเจ้าของทรัพย์สินสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน ซึ่งต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศล สาธารณะในกรณีผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ รวมถึงกรณีเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ศาลต้องมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือชดเชยคืนจากทรัพย์สินที่จะให้ตกเป็นของแผ่นดินแก่ผู้นั้นด้วย

ผลการดำเนินมาตราการทางแพ่งฯ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในแต่ละปีมีมูลค่าสูงมาก ในจำนวนนี้เป็นกรณีคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานก็มีมูลค่ามากเช่นกัน โดยในปีงบประมาณ 2559 มีการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 188 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 6,095,653,204.85 บาท และคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน 14 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 521,662,273.04 บาท (Anti-Money Laundering Office (AMLO), 2016) ในปีงบประมาณ 2560 ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 142 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 21,767,465,276.34 บาท คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน 12 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 1,290,193,754.32 บาท (Anti-Money Laundering Office (AMLO), 2017) และในปีงบประมาณ 2561 มีการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 176 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 11,037,089,798.85 บาท เป็นเรื่องที่มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย จำนวน 37 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 1,043,736,895.63 บาท (Anti-Money Laundering Office (AMLO), 2018) จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีมีกรณีที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานมีมูลค่าความเสียหายเป็นจำนวนมหาศาลมาก ดังนั้น หากการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานไม่มี

ประสิทธิภาพ อาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และความเชื่อมั่น
ในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาโดยตลอด ทั้งมี การ
เพิ่มความผิดมูลฐานให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย จนในปัจจุบันมีความผิดมูลฐาน รวมทั้งหมดเป็น 27 มูลฐาน
(พุทธศักราช 2563) และแก้ไขหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน โดยพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูล
ฐาน โดยกฎหมายที่แก้ไขใหม่ได้กำหนดให้กรณีที่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งต้องร้องขอให้ศาลมีคำสั่ง
ให้ตกเป็นของแผ่นดิน และกรณีมีผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิด
มูลฐาน ด้วยการนำทรัพย์สินที่ ศาลจะสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายแทน
การสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งน่าจะเพียงพอให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานที่
แท้จริง แต่พบว่ามีปัญหาในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเรื่อยมา โดยปัญหาที่พบมากในการ
ปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เป็นปัญหาในการ
ตีความถ้อยคำของกฎหมายที่แตกต่างกัน นั่นคือถ้อยคำ “...ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน...” ซึ่งการกำหนดตัว
ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานมีความสำคัญอันดับแรก เพื่อให้ผู้เสียหายเข้ามาสู่กระบวนการคุ้มครองสิทธิของตนเองได้
การตีความที่แตกต่างกันของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องแสดงถึงความไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการคุ้มครองสิทธิของ
ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ส่งผลทำให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานขาดประสิทธิภาพและไม่
สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เพราะตามกฎหมาย
กำหนดให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคืนหรือชดใช้คืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายในคราวเดียวกันกับการ
ร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งศาลต้องพิจารณาทั้งในส่วนของทรัพย์สินว่าเป็นทรัพย์สินที่กระทำความผิด
หรือไม่และพิจารณาในส่วนของผู้เสียหายด้วยแล้วมีคำสั่งตัดสินชี้ขาดคดีไปในคดีเดียวกัน ทำให้กรณีที่มีการ
เปลี่ยนแปลงสัดส่วนทรัพย์สินที่ต้องชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหาย พนักงานอัยการต้องดำเนินการแก้ไขคำร้องขอฯ ต่อศาล
และเนื่องจากกฎหมายกำหนดระยะเวลาให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
(พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.) ยึดและหรืออายัดทรัพย์สินไว้ไม่เกิน 90 วันนับแต่มีมติให้ยึดหรืออายัดของคณะกรรมการ
ธุรกรรม ซึ่งในบางรายคดีพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ไม่อาจตรวจสอบพบทรัพย์สินได้ครบถ้วนในครั้งเดียว อาจต้องม
ีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในรายคดีเดิมหลายครั้งได้ ทำให้มีคดีสู่ศาลในรายคดีเดียวกันหลายครั้ง อีกทั้ง การสืบ
พยานหลักฐานในคดีคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานมีความยุ่งยากและใช้ระยะเวลามาก อีกทั้งในบาง
กรณี เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว พบว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ได้มีจำนวนน้อยมากเมื่อ
เทียบกับจำนวนผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายได้ทั้งหมด หรือเกิดค่าใช้จ่ายสูงมากใน
การดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจนไม่คุ้มค่าในการคุ้มครองสิทธิฯ เกิดเป็นภาระแก่
หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมาก แต่จำต้องปฏิบัติตามการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามที่กฎหมาย
กำหนดจนก่อให้เกิดความติดขัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิด
มูลฐานได้

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเพื่อหาแนวทางคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิของตนอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป โดยผู้เขียนมุ่งเน้นศึกษาเพื่อตอบคำถามใน ประการแรก ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานคือใครและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้ในการคัดกรองความเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐานมีอะไรบ้าง ประการต่อมา ผู้เสียหายในแต่ละความผิดมูลฐานควรเป็นบุคคลใดบ้าง ประการที่สาม กรณีที่มูลค่าของทรัพย์สินที่ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนและมูลค่าความเสียหายในความผิดมูลฐาน ควรดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานหรือไม่ ประการสุดท้าย จำเป็นหรือไม่ต้องดำเนินการกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานในคราวเดียวกันกับการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และวิธีการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการริบทรัพย์สินและการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แก่ผู้เสียหายตามกฎหมายของต่างประเทศ กับมาตรการทางแพ่ง ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
2. เพื่อกำหนดลักษณะและคุณสมบัติของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และหาแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เพื่อเสนอปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบซึ่งเป็นปัญหาที่มาจากการปฏิบัติงานของผู้วิจัยเองและจากการพูดคุยถึงปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานในปัจจุบัน กับพนักงานอัยการผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยศึกษาเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สวิสเซอร์แลนด์ และออสเตรเลีย กับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 49 วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน

ทบทวนวรรณกรรม

การฟอกเงิน (Money laundering) คือ การเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายให้กลายเป็นทรัพย์สินที่เสมือนเป็นทรัพย์สินที่สะอาด (Surapol Triwat, 1999) ซึ่งนานาชาติได้เล็งเห็นถึงปัญหาการฟอกเงินจึงได้ร่วมกันก่อตั้งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบการค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ.1988 หรือที่เรียกว่า “Vienna Convention 1988” มีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านการลักลอบการค้ายาเสพติดและต่อต้านการฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด (Surasak Treeratrakoon, 2008) ซึ่งในปัจจุบันมีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ขยายขอบเขตการฟอกเงินให้มากขึ้นนอกเหนือจากการค้ายาเสพติด นอกจากนี้ ยังมีคณะทำงาน

เฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (the Financial Action Task Force on Money Laundering: FATF) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมนโยบายในระดับประเทศและระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: AML/CFT) ซึ่งได้ออกคำแนะนำ 40 ข้อ (40 Recommendations) เพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปปรับปรุงกฎหมายของตน และจะมีการตรวจประเมินเป็นประจำ หากประเทศใดไม่ผ่านการตรวจประเมินตามมาตรฐานที่ FATF กำหนด จะถูก sanction จากประเทศต่าง ๆ ที่สามารถบรรลุและมีมาตรฐานตามคำแนะนำของ FATF ได้ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศและข้อกำหนดของ FATF ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง พ.ศ. 2559

เนื่องด้วยการฟอกเงินเป็นการปกปิดแหล่งที่มาของรายได้หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนานาชาติจึงได้กำหนดให้มีมาตรการริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการตัดวงจรอาชญากรรม ด้วยการดึงเอาทรัพย์สินของอาชญากรมาเป็นรายได้ของรัฐ เพื่อไม่ให้สามารถนำทรัพย์สินดังกล่าวไปประกอบอาชญากรรมได้อีก และเพื่อลดแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรม ซึ่งการริบทรัพย์สินที่นานาชาติใช้อยู่ทั่วไป มี 2 ประเภท ได้แก่ การริบทรัพย์สินที่ไม่จำต้องอาศัยคำพิพากษา (non-conviction base forfeiture) และการริบทรัพย์สินทางอาญา (criminal forfeiture หรือ conviction base forfeiture) ซึ่งมาตรการริบทรัพย์สินที่นิยมนำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมักเป็นการริบทรัพย์สินโดยไม่จำต้องอาศัยคำพิพากษา (non-conviction base forfeiture) เพราะสามารถดำเนินการได้ง่ายกว่า มีลักษณะเป็นการมุ่งต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (In Rem) มากกว่ามุ่งต่อตัวผู้กระทำความผิด (In personam) และมีการพิจารณาคดีแยกต่างหากโดยเด็ดขาดจากคดีอาญาของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งแนวคิดนี้ที่มีที่มาจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ที่เห็นว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นทรัพย์สินบาปจึงต้องยึดปรับให้แก่พระเจ้า (Weld, 2011) อีกทั้งแค่พิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ (preponderance of evidence) ว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็เพียงพอ (Grant et al, 2009) โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นำมาตรการริบทรัพย์สินโดยไม่จำต้องอาศัยคำพิพากษามาปรับใช้เช่นกัน แม้จำเลยในคดีอาญาที่เป็นมูลฐานของการฟอกเงินจะถูกพิพากษายกฟ้องหรือไม่ผู้ใดถูกลงโทษในคดีอาญาก็ตาม แต่เมื่อมีการกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้นและมีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดมูลฐาน ศาลมีอำนาจสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ (คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 40-41/2546)

ถึงแม้ว่ามาตรการริบทรัพย์สินนั้นจะนำทรัพย์สินที่ริบได้จากอาชญากรมาเป็นรายได้ของแผ่นดินก็ตาม แต่หากการกระทำความผิดนั้นมีผู้เสียหายแล้ว แทนที่จะนำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมาเป็นรายได้ของรัฐจะต้องนำทรัพย์สินดังกล่าวมาคืนหรือชดเชยแก่ผู้เสียหายก่อน ถ้ามีเหลือค่อยริบเป็นรายได้ของรัฐต่อไป แต่ในบางความผิดอาจกำหนดตัวผู้เสียหายในความผิดนั้น ๆ ได้ยากลำบาก เนื่องจากผู้เสียหายอาจมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย จึงต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่ใช้ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครอง โดยปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ข้อหนึ่ง เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติการเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ควรได้รับการคุ้มครอง ซึ่งจากการศึกษาผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในทางวิชาอาชญาวิทยานั้น จะรวมถึงผู้เสียหายที่แม้จะมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหากได้รับความเสียหายก็อยู่ในความหมายของผู้เสียหายเช่นกัน กล่าวคือ มองว่าผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอาจเกิดจากการกระทำของตนเองก็ได้ (Annop Choobamroong, 1997) อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงลักษณะของเหยื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อ

กับอาชญากรรม และความรับผิดชอบของเหยื่อต่อการประกอบอาชญากรรมด้วย (Pakorn Maneepakorn, 2010) ส่วนผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายหรือผู้เสียหายโดยนิตินัย ต้องเป็นผู้เสียหายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดเลย ตามหลักกฎหมายทั่วไป “ผู้ใดมาพึ่งบารมีขอความยุติธรรม ผู้นั้นต้องมาด้วยมือที่สะอาด” หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายต้องสุจริตด้วย ตามหลักสุจริต (good faith หรือ bona fides) นอกจากนี้เนื่องจากความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มีจำนวนมากถึง 27 มูลฐาน จึงต้องพิจารณาถึงความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง ซึ่งเรียกว่า คุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) (Thanit Kesawapitak, 2008) ด้วย

สิทธิของผู้เสียหาย ถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานขั้นต่ำที่ต้องให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้ได้รับผลเสียหายจากการก่ออาชญากรรมหรือการกระทำความผิดซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดของตนเอง ย่อมสมควรต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิด้วยการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ผู้เสียหายต้องสูญเสียไปจากความเสียหายนั้น ๆ อันถือได้ว่า เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในฐานะเป็นสิทธิพลเมือง ในแง่ของการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้เสียหายควรได้รับอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงปฏิบัติต่อผู้เสียหาย ซึ่งถือว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่ง และเนื่องจากถือว่าผู้เสียหายเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม รัฐจึงมีหน้าที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยรัฐต้องดำเนินการให้มีการชดเชยค่าเสียหาย ได้แก่ ให้มีการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) และให้มีการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายโดยรัฐ ในกรณีที่การทดแทนความเสียหายจากผู้กระทำความผิดไม่เพียงพอ (Compensation) (Onteera Asampinawat, 2010) นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศรับรองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยประกาศบัญญัติว่าด้วยการฟื้นฟูเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) โดยหลักการที่ถือเป็นปรัชญาพื้นฐานของปฏิญานี้ คือ ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจะต้องได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Apirak Timwong, 2001)

อนึ่ง เมื่อนำแนวคิดรัฐสวัสดิการมาพิจารณาในแง่ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย เป็นการอธิบายถึงความจำเป็นที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาร้ายแรง หากรัฐไม่มีมือเข้ามาช่วยเหลือ ผู้เสียหายจะต้องทนทุกข์ทรมานจากผลของการกระทำที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้น เมื่อรัฐมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น เมื่อเกิดอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดขึ้น ต้องถือว่ารัฐทำหน้าที่ของตนเองบกพร่องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนการรักษาความปลอดภัยให้แก่พลเมืองของตนเอง จึงต้องรับผิดชอบโดยชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่พลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ และรัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งได้รับความเสียหายอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด (Geis, 1967)

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นที่มาและความสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและการคืนทรัพย์สินที่ริบได้ให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นฐานในการนำมาพิจารณาประกอบกับความหมายของผู้เสียหายในทางวิชาอาชญาวิทยา ผู้เสียหายทางกฎหมายและหลักสุจริต เพื่อนำไปวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานต่อไป รวมถึงสิทธิของ

ผู้เสียหายในแง่ต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิของผู้เสียหายที่สมควรต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้เสียหาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การริบทรัพย์สิน และการนำทรัพย์สินที่ริบไว้ไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สวิสเซอร์แลนด์ และออสเตรเลีย จากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกรณีมีการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดของต่างประเทศ เอกสารวิชาการ ตำรา แล้วนำเนื้อหาที่ได้มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 49 วรรคหก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive) และนำเสนอโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบด้วยการบรรยาย (Comparative analysis) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่าทุกประเทศที่ทำการศึกษามีกฎหมายที่กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด รวมทั้งมีกฎหมายกำหนดให้นำทรัพย์สินที่ริบได้นำมาคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเป็นผลเนื่องมาจากทุกประเทศที่ทำการศึกษามีภาคีสมาชิกข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงเป็นสมาชิกและได้รับการตรวจประเมินจาก FATF ทำให้แต่ละประเทศมีลักษณะร่วมกันของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่ในส่วนของวิธีการในการริบทรัพย์สินหรือการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แก่ผู้เสียหายนั้นจะมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งความแตกต่างนี้สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ได้

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เป็นการตอบปัญหาการวิจัย โดยบรรยายจากการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบมาตรการริบทรัพย์สินและการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แก่ผู้เสียหายตามกฎหมายของต่างประเทศกับมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งนำไปสู่การสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 จากผลการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการหรือกระบวนการในการริบทรัพย์สินและการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แก่ผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศกับมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยจะเป็นไปตามปัญหาการวิจัย โดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบระหว่างมาตรการริบทรัพย์สินและการคืนหรือชดใช้คืนทรัพย์สินที่ริบไว้แก่ผู้เสียหายตามกฎหมายของต่างประเทศ กับมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

ปัญหาการวิจัยประการแรก ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานคือใครและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้ในการคุ้มครองความเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐานมีอะไรบ้าง

เนื่องจากไม่ได้มีการกำหนดความหมายของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพียงแต่กำหนดความหมาย “ผู้เสียหาย” ในระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นระเบียบที่กำหนดวิธีปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เท่านั้น ถึงแม้ว่ากระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจะเริ่มต้นที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. แต่พนักงานอัยการ และผู้พิพากษา ก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเช่นกัน เมื่อไม่มีการกำหนดความหมายไว้ทำให้ไม่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน จนเกิดการตีความถ้อยคำของกฎหมายที่แตกต่างกัน

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินและการคืนหรือชดใช้คืนทรัพย์สินที่ริบไว้ให้แก่ผู้เสียหายของต่างประเทศ มีการกำหนดลักษณะและคุณสมบัติของผู้เสียหายที่มีลักษณะที่สอดคล้องต้องกัน ได้แก่ 1) ผู้เสียหายที่จะได้รับทรัพย์สินที่ริบไว้คืนหรือชดใช้คืนนั้นจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดมูลฐาน 2) ความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายทางทรัพย์สินซึ่งสามารถกำหนดเป็นจำนวนเงินได้ เพื่อให้สามารถกำหนดจำนวนหรือมูลค่าทรัพย์สินที่ต้องชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่ถูกลิดรอนได้ 3) การนำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหาย ต้องพิจารณาถึงความสุจริตของผู้เสียหายด้วย เพราะไม่ว่าจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพของทรัพย์สินไปไม่ว่าที่ทอดก็ตามทรัพย์สินนั้นยังคงเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายที่ว่าด้วยการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดวงจรอาชญากรรม โดยการนำทรัพย์สินของอาชญากรมาเป็นรายได้ของรัฐและลดแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายต้องเป็น “ผู้เสียหายโดยนิตินัย” 4) ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานต้องไม่ได้รับการชดเชยหรือได้รับการเยียวยาด้วยวิธีการอื่น ๆ แล้ว 5) การพิสูจน์ความเสียหายและมูลค่าหรือจำนวนความเสียหายต้องให้เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายเอง และต้องมีพยานหลักฐานมายืนยันมูลค่าความเสียหาย เพราะถือว่าผู้เสียหายทราบถึงความเสียหายและมีพยานหลักฐานแสดงความเสียหายของตนเองอยู่ในครอบครองอยู่แล้ว

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากนำลักษณะและคุณสมบัติของผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้นมากำหนดความหมาย “ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน” ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะทำให้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจนแน่นอนเป็นไปในทิศทางเดียวกันของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้

ปัญหาการวิจัยประการที่สอง ผู้เสียหายในแต่ละความผิดมูลฐานควรเป็นบุคคลใดบ้าง

ความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีจำนวนมากถึง 27 มูลฐาน (พ.ศ. 2563) การกำหนดผู้เสียหายในความผิดมูลฐานแต่ละมูลฐานนั้น จึงต้องพิจารณาถึงคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ว่ามุ่งคุ้มครองสิ่งใด โดยต้องพิจารณาแต่ละความผิดมูลฐานไป ทั้งนี้ ในบางความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อาจไม่มีผู้เสียหายในความผิดมูลฐานก็ได้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากลักษณะและคุณสมบัติของผู้เสียหายตามที่ได้อภิปรายผลการวิจัยสำหรับปัญหาการวิจัยประการแรกพบว่าบุคคลที่ได้รับความเสียหายนั้นอาจจะไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐานก็ได้ ซึ่งอาจเนื่องจากไม่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือความเสียหายไม่สามารถคำนวณเป็นจำนวนเงินได้อย่างแน่นอน (ไม่ใช่กรณีเสียหายทางทรัพย์สิน) หรือบางกรณีอาจเป็นเพียงผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการดำเนินการตามมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรต้องมีวิธีการเยียวยาความเสียหายแก่บุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และบุคคลซึ่งได้รับผลกระทบจากความผิดมูลฐานหรือได้รับผลกระทบจากมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยอาจนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือการขายด้วยวิธีอื่นมาเยียวยาความเสียหายที่บุคคลนั้นได้รับ ทั้งนี้ ต้องกำหนดจำนวนความเสียหาย ตามพฤติการณ์ความร้ายแรงของการกระทำความผิดมูลฐานและความเสียหายที่บุคคลนั้นได้รับ อันเป็นการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายโดยรัฐ ในกรณีที่การทดแทนความเสียหายจากผู้กระทำความผิดไม่เพียงพอ (Compensation) ซึ่งต้องทำการศึกษาต่อไป

ปัญหาการวิจัยประการที่สาม กรณีที่มูลค่าของทรัพย์สินที่ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนและมูลค่าความเสียหายในความผิดมูลฐาน ควรดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานหรือไม่

เนื่องด้วยมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สามารถนำรายได้หรือทรัพย์สินของอาชญากรตกมาเป็นของแผ่นดิน (รัฐ) ได้ แต่ในการกระทำความผิดมูลฐานของผู้กระทำความผิดบางครั้ง จะมีบุคคลซึ่งต้องสูญเสียทรัพย์สินหรือถูกแย่งทรัพย์สินไปจากการกระทำความผิดมูลฐาน บุคคลดังกล่าวจึงเป็น “ผู้เสียหาย” โดยบุคคลดังกล่าวถูกกระทบสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งไม่ควรมีบุคคลใดไปสิทธิรอนทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งพึงมี ดังนั้น ทรัพย์สินที่บุคคลนั้นต้องสูญเสียไป จึงต้องได้รับคืนหรือได้รับการชดเชยคืนจากทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานนั้น ๆ กล่าวคือ แทนที่จะให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ตกเป็นของแผ่นดินต้องให้นำมาคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน อันเป็น “สิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน” ที่ต้องได้รับรองคุ้มครอง

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการคืนทรัพย์สินที่ริบไว้ให้แก่ผู้เสียหายของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายไทย การบรรเทาความเสียหาย (Remission) ของสหรัฐอเมริกา การชดเชยทางแพ่ง (Civil recovery) ของสหราชอาณาจักร การริบทรัพย์สิน (Forfeiture of assets) ของสวิตเซอร์แลนด์ และการชดเชยทางแพ่ง (Civil recovery) ของออสเตรเลีย พบว่าการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่ริบไว้ให้แก่ผู้เสียหายการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคืนทรัพย์สินที่ริบไว้ของแต่ละประเทศ สามารถสรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

เขตอำนาจศาล	ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคืนหรือชดเชยทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดให้แก่ผู้เสียหาย
ไทย	รัฐเป็นผู้มีภาระในการจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน
สหรัฐอเมริกา	ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ชำระจากทรัพย์สินที่ถูกยึดก่อน แล้วจึงคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหาย
สหราชอาณาจักร	รัฐเป็นผู้มีภาระในการจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการคืนหรือชดเชยทรัพย์สินที่รับ
สวิสเซอร์แลนด์	รัฐเป็นผู้มีภาระในการจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการคืนหรือชดเชยทรัพย์สินที่รับ
ออสเตรเลีย	ไม่มีการคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายโดยตรง (ไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้)

จากตารางพบว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการบรรเทาความเสียหาย (Remission) ของสหรัฐอเมริกา มีวิธีการสมมูลระหว่างสิทธิของผู้เสียหายกับประโยชน์ของรัฐได้อย่างน่าสนใจ โดยกำหนดให้ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดได้นั้น ไม่ว่าจะมีการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินก่อนการพิจารณาดีหรือไม่ เงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นจะต้องนำมาชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการริบทรัพย์สินและการขายทรัพย์สินให้แก่หน่วยงานรัฐที่ดำเนินการ รวมถึงค่าใช้จ่ายในศาลและค่าเก็บรักษา แล้วจึงนำเงินที่เหลือมาชำระเงินให้แก่ผู้ร้องขอให้บรรเทาความเสียหาย (Remission) (28 C.F.R. § 9.9 (b) (1) and (2)) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาว่ารัฐมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เมื่อพลเมืองได้รับความเสียหายถูกฉ้อโกงทรัพย์สินจากการกระทำความผิดมูลฐาน ถือว่ารัฐทำหน้าที่ของตนเองในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมบกพร่อง รัฐจึงต้องมีหน้าที่ช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายให้พลเมืองของตนตามแนวคิดรัฐสวัสดิการ ทั้งผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้รับความเสียหายอันเป็นผลมาจากสิ่งที่ตนเองไม่ได้ก่อขึ้น สมควรต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิด้วยการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในฐานะเป็นสิทธิพลเมือง ในแง่ของการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้เสียหายควรได้รับอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ซึ่งถือว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ดังนั้น กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ต้องถือว่าเป็นบริการของรัฐที่ต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจึงควรตกเป็นภาระแก่รัฐ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในสหราชอาณาจักร และสวิสเซอร์แลนด์ ทั้งนี้ เมื่อถือว่าผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม รัฐจึงมีหน้าที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งหากผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้รับการเยียวยาความเสียหายของตนเอง จากทรัพย์สินที่พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถยึดหรืออายัดมาได้บ้าง จะเป็นการเยียวยาความเสียหายและเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้มากที่สุด และการนำทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมาคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) ทางหนึ่งด้วย และเมื่อพิจารณาถึงแนวคิดรัฐสวัสดิการและความสุจริตของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานไม่ว่าทรัพย์สินที่ยึด

หรืออายัดมาได้น้อยมากก็ตาม เพื่อให้สิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้รับการคุ้มครองมากที่สุดอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้การดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเกิดขึ้นจากจิตสำนึกของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาการวิจัยประการสุดท้าย จำเป็นหรือไม่ต้องดำเนินการกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานในคราวเดียวกันกับการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและวิธีการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานควรเป็นอย่างไร

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบการนำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สวิสเซอร์แลนด์ และออสเตรเลีย สามารถสรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

	วิธีการคืน	การแจกจ่าย	การพิจารณาความเสียหายและสัดส่วนความเสียหาย	ขั้นตอนการรับทรัพย์สินและการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สิน
ไทย	คำสั่งศาล	ตามสัดส่วนความเสียหาย	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	ร้องขอให้คืนทรัพย์สินฯ ในคราวเดียวกันกับการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน
สหรัฐอเมริกา	- คืนโดยหน่วยงาน (Remission) - คืนตามคำสั่งศาล (Restoration)	ตามสัดส่วนความเสียหาย	the Asset Forfeiture and Money Laundering Section (AFMLS) โดยการมอบหมายของอัยการสูงสุดสหรัฐอเมริกา	มีคำสั่งรับทรัพย์สินไว้ แล้วจึงดำเนินการคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหาย
สหราชอาณาจักร	คำสั่งศาล	ตามพยานหลักฐานของผู้ร้องขอคืน	the High Court หรือ Court of Session	ผู้เสียหายร้องขอคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินในศาล ขณะพิจารณาทรัพย์สิน
สวิสเซอร์แลนด์	คำสั่งศาล	ตามพยานหลักฐานของผู้ร้องขอคืน	Swiss court	ผู้เสียหายร้องขอคืนหรือชดเชยคืนทรัพย์สินในศาล ขณะพิจารณาทรัพย์สิน
ออสเตรเลีย	ไม่คืนให้ผู้เสียหายโดยตรง	-	-	-

จากตารางพบว่า กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่าการบรรเทาความเสียหาย (Remission) มีความแตกต่างกับกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายของประเทศอื่น ๆ โดยกำหนดให้สำนักงานอัยการสูงสุดกับสำนักงานการรับทรัพย์สินและการฟอกเงิน มีอำนาจในการพิจารณาคัดลั่นคำร้องขอบรรเทาความเสียหายของผู้เสียหาย แล้วดำเนินการนำทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้ไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาการบรรเทาความเสียหาย (Remission) อย่างละเอียดแล้ว พบว่าขั้นตอนการนำทรัพย์สินที่ริบไว้มาคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายมีความแตกต่างกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่สำคัญคือ การบรรเทาความเสียหาย (Remission) จะเป็นการคืนโดยไม่ต้องมีคำสั่งศาลให้นำทรัพย์สินไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวมีความน่าสนใจซึ่งหากนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจะทำให้ไม่เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานได้ จึงขอเสนอขั้นตอนในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน โดยให้สอดคล้องกับวิธีปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานในขณะนี้ (พ.ศ. 2563) ดังนี้

เริ่มต้นด้วย หากมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินคดีใด มีผู้เสียหายในความผิดมูลฐานหรือเชื่อว่าผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินที่สามารถยึดหรืออายัดไว้ได้ แล้วดำเนินการประมวลผลส่งเรื่องต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเสนอเรื่องสู่คณะกรรมการธุรกรรมให้มิตให้ดำเนินการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด แล้วส่งเรื่องขอให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวต่อพนักงานอัยการ เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ โดยให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเก็บรักษาทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้แล้ว ทั้งนี้ หากสามารถติดตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในรายคดีเดียวได้หลายครั้งให้เก็บรวมทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้เป็นกองทรัพย์สินเดียวกัน

เมื่อศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินแล้ว ดำเนินการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบหรือประกาศตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดวิธีการประกาศแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ เพื่อแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงคำสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวและให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตน พร้อมแนบพยานหลักฐานที่แสดงถึงความเสียหายและจำนวนความเสียหายที่ตนได้รับ (กำหนดระยะเวลาให้ผู้เสียหายเข้ามายื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตน ผู้เขียนขอเสนอระยะเวลา 60 วัน นับแต่แจ้งหรือประกาศ)

ต่อมาเมื่อรับคำร้องขอคุ้มครองสิทธิพร้อมพยานหลักฐานแนบท้ายคำร้องแล้ว ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. (ผู้มีอำนาจ) ในการพิจารณาคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน โดยต้องพิจารณาคุณสมบัติการเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ดังที่ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยไว้โดยเมื่อพิจารณาคำร้องฯ แล้วได้ความอย่างไรต้องประมวลผล เสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาให้ความเห็นชอบอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งหากคณะกรรมการธุรกรรมไม่เห็นชอบด้วย ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ในการแจ้งให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องทราบถึงมติดังกล่าวและให้ดำเนินการส่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมภายในเวลาที่กำหนด (ผู้วิจัยขอเสนอ 30 วัน) แล้วประมวลผลเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการธุรกรรมอีกครั้งหนึ่ง โดยให้มติของคณะกรรมการธุรกรรมครั้งนี้เป็นที่สุด

เมื่อมีมติคณะกรรมการธุรกรรมอนุมัติให้คืนหรือชดใช้คืนทรัพย์สินที่ริบไว้ อย่างไรก็ดี จึงดำเนินการระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานต่อไปตามมติของคณะกรรมการธุรกรรม

ทั้งนี้ หากได้ดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามที่ผู้วิจัยได้เสนอ จะสามารถแก้ปัญหาที่ศาลต้องพิจารณาคดี ตัดสินชี้ขาดคดีคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย (ซึ่งมีความยุ่งยากมากกว่าคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน) ในความผิดมูลฐานหลายครั้ง และปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เมื่อสัดส่วนทรัพย์สินที่ผู้เสียหายแต่ละรายจะได้รับชดใช้คืนเปลี่ยนแปลงไปได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการลดภาระของรัฐได้อย่างมาก ทำให้ไม่มีคดีในส่วนขอให้คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เนื่องจากในปัจจุบันคดีร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานแทนการสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินนั้น มีพยานหลักฐานในสำนวนคดีในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสียหายจำนวนมาก และต้องนำผู้เสียหายบางส่วนมาเบิกความเป็นพยานต่อศาลซึ่งเป็นการเพิ่มภาระของผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ศาล พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ในการดำเนินการสืบพยานหลักฐานในส่วนของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเป็นอย่างมาก ซึ่งการให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจในการพิจารณาคัดสินคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิด

มูลฐานและดำเนินการนำทรัพย์สินไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ภายหลังจากศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินไว้ จะเกิดความสะดวก รวดเร็ว ลดภาระค่าใช้จ่ายและทรัพยากรของรัฐลง ทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมีประสิทธิภาพและสิทธิของผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

อนึ่ง การให้อำนาจสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าว ต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการคืนหรือชดใช้คืนทรัพย์สินที่ริบให้แก่ผู้เสียหายอย่างชัดเจนต่อไป เพื่อให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้รับการคุ้มครองสิทธิได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ

สรุปผล

1. ต้องนิยามความหมายของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามเงิน พ.ศ. 2542 โดยกำหนดบทนิยามศัพท์ ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ทั้งความเสียหายที่ได้รับต้องสามารถกำหนดหรือคำนวณเป็นจำนวนเงินแน่นอน โดยมีพยานหลักฐานมาแสดงถึงความเสียหายและจำนวนความเสียหายที่ตนได้รับ ทั้งต้องไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากแหล่งอื่น ๆ
2. การกำหนดผู้เสียหายในความผิดมูลฐานแต่ละมูลฐานนั้น ต้องพิจารณาถึงคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ว่ามุ่งคุ้มครองสิ่งใด โดยต้องพิจารณาแล้วแต่ละความผิดมูลฐานไป ซึ่งบางความผิดมูลฐานอาจไม่มีผู้เสียหายในความผิดมูลฐานเลย เนื่องจากขาดคุณสมบัติบางประการ ทั้งนี้ ควรมียุติการเยียวยาความเสียหายให้แก่บุคคลที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์การเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐานด้วย
3. กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ถือว่าเป็นบริการของรัฐที่ต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ไม่ว่าทรัพย์สินที่สามารถติดตามยึดหรืออายัดได้นั้นจะมีน้อยเพียงใดก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน
4. กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ควรดำเนินการโดยเริ่มต้นด้วยการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ก่อน โดยให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีหน้าที่รักษาดูแลทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้และให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ผู้มีอำนาจ) ในการพิจารณาคืนหรือชดใช้คืนแก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจากทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดความหมายของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในมาตรา 3 (บทนิยามศัพท์) ว่า ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน หมายถึง ผู้ที่ถูกแย่งหรือสูญเสียทรัพย์สินจากการกระทำความผิดมูลฐาน โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน และมีพยานหลักฐานมาแสดงถึงกรรมสิทธิ์หรือความเสียหายและมูลค่าความเสียหายของตนเอง ทั้งต้องไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายในทางอื่น

2. ในกรณีที่ทรัพย์สินที่สามารถยึดหรืออายัดได้มีมูลค่าน้อยเพียงใดก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และต้องสร้างจิตสำนึกในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

3. ให้เป็นอำนาจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการพิจารณาและตัดสินใจชี้ขาดการนำทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้ไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน

4. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตามข้อเสนอแนะ
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาวิธีการเยียวยาความเสียหายแก่บุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เพราะไม่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือความเสียหายไม่สามารถคำนวณเป็นจำนวนเงินได้อย่างแน่นอน (ไม่ใช่กรณีเสียหายทางทรัพย์สิน) หรือกรณีเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

องค์ความรู้ใหม่

1. จากผลการวิจัย ทำให้ได้หลักเกณฑ์การพิจารณาถึงลักษณะและคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในฐานะผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน

2. จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ให้อำนาจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการพิจารณาและตัดสินใจชี้ขาด การนำทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบไว้ ไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ซึ่งจะทำให้สิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง สะดวก รวดเร็ว เกิดประสิทธิภาพ รวมถึงลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และลดภาระงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

References

- Anti-Money Laundering Office (AMLO). (2016). *Annual Report 2016*. Bangkok: Style Creative House Co., Ltd.
- Anti-Money Laundering Office (AMLO). (2017). *Annual Report 2017*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Co., Ltd.
- Anti-Money Laundering Office (AMLO). (2018). *Annual Report 2018*. Bangkok: ONPA Co., Ltd.
- Asampinawat, O. (2010). *Problems of Legal Enforcement of The Anti-Money Laundering Act, B.E. 2542 (1999): A Study of Protection of Complainant's Right in The Predicate Offense Relating to Public Fraud*. Master of Laws. Ramkhamhaeng University.
- Choobamroong, A. (1997). *Buddhist Criminology*. Bangkok: Agricultural cooperative printing office Bangkok.

- Geis, G. (1967). *State compensation to victims of violent crime in task force report: crime and its impact an assessment*. Washington, D.C. United States: The president's commission on law enforcement and administration of justice.
- Grant, W. et al. (2009). *Stolen Asset Recovery: A Good Practices Guide for Non-Conviction Based Asset Forfeiture*. Retrieved October 18, 2019, from <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/648141468318006858/stolen-asset->
- Kesawapitak, T. (2008). *Explanation of Criminal Procedure Code part 1-2 book 1* (2nd ed.). Bangkok: Institute of Legal Education of the Thai Bar.
- Maneepakorn, P. (2010). *Criminology and Penology* (2nd ed.). Bangkok: World Trade.
- Timwong, A. (2001). *Victims' Rights Concerning the Judicial Process in International Law: Implications for Thailand*. Master of Laws. Faculty of Law, Chulalongkorn University.
- Treerattrakoon, S. (2008). *Protection right of the injured person in the predicate offense under The Anti-Money Laundering Acts, B.E. 2542 (1999)*. Bangkok: The Office of the Judiciary.
- Triwat, S. (1999). *Explanation of Money Laundering Law: Problems, Facts, Explanation of The Anti-Money Laundering Acts, B.E. 2542 (1999)*. Bangkok: Winyuchon.
- Weld, J. B. (2011). *Forfeiture Laws and Procedures in The United States of America. United Nations Asia and far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders*. Retrieved October 18, 2019, from https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No83/No83_06VE_Weld1.pdf.